

הלכה ד (בדפוס התלמוד: המשך הלכה ג)

משנה

אמר רבי יהודה: העיד בן כוברי ביבנה, שכל כהן שהוא שוקל אינו חוטא. – אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: לא כי, אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא. – אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן: "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", הואיל והעומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו, היאך הם נאכלין?

תלמוד

"אמר רבי יהודה: העיד" כול'. – אמר רבי ברכיה: טעמיה דרבן יוחנן בן זכאי:

אור ל'שרים

ו,טז) – מנחתה שכוהן מביא הרי היא נשרפת כולה, ולא נאכל ממנה כלום, ומכאן הכוהנים דורשים: **הואיל והעומר ושתי הלחם ולחם הפנים** – שהן מנחות הבאות משקלי הציבור, ונאכלות לכוהנים, שלנו – הם, שיש לנו חלק בהם על ידי השקלים שנתנו, **היאך הם נאכלין?** – איך מותר לנו לאוכלם? והרי דינם כדין מנחת כוהן, שהיא נשרפת כולה! מזה שהם נאכלים יש ראיה, שאנו אסורים לשקול, ואין לנו חלק במנחות אלו.

בכתבי היד של המשנה: 'בן כוברי'. אבל בדפוסים האחרונים של הירושלמי ובבבלי: 'בן כוברי'.

רש"י ותוספות (בבלי מנחות כא,ב וערכין ד,א) כתבו, שלדעת בן כוברי אף הלוויים פטורים משקול, אולם רמב"ן (שמות ל,יב) כתב, שלא נחלקו אלא על הכוהנים, אבל הלוויים חייבים לשקול לדברי הכל.

בירושלמי להלן אמרו, שחכמים משיבים (שואלים) לרבי יהודה על דרשת הכוהנים. מכאן שדרשת הכוהנים אמרה רבי יהודה, שאילו אמרה רבן יוחנן בן זכאי בשם הכוהנים, מה ענין רבי יהודה לקושיה על דרשה זו? משום כך נראה שכל המשנה מדברי רבי יהודה, שהביא את המחלוקת שהיתה ביבנה בין בן כוברי לבין רבן יוחנן בן זכאי, ואחר כך הביא את דרשת הכוהנים. ויש לנו במשנתנו שלוש דעות: לבן כוברי, הכוהן אינו חייב לשקול, אבל השוקל אינו חוטא; לרבן יוחנן בן זכאי, הכוהן חייב לשקול, ואם לא שקל חוטא; לכוהנים ולרבי יהודה, הכוהן אינו חייב לשקול, והשוקל חוטא ("לפירושה של סוגיה אחת בירושלמי שקלים", "מחקרי תלמוד" ב, עמודים 396-398).

☆☆☆

תלמוד

במשנה שנינו: "אמר רבי יהודה: העיד" כול'. "אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: לא כי, אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא". מציעים מקור: **אמר רבי ברכיה** (אמורא ארץ ישראלי

אין כאן מדרכי שלום, כאותם השנויים במשנה גיטין ה,ח-ט, אלא מפני הכבוד, כבוד הכוהנים, אין ממשכנים אותם. אין זו הגהה אלא פירוש. והמשנה ודאי שנתה "מפני דרכי שלום", שכן המשנה שאחריה מפרשת טעמו של דבר שאין ממשכנים: "שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן", והשתמשו משקול ("מבוא לנוסח המשנה", עמוד 488).

בנוסח המשנה המקורית שהיתה לפני בעלי התלמוד נאמר רק "אין ממשכנין את הכהנים", וההוספה במשנה "מפני דרכי שלום" היא מהתנאים שוני המשניות שהוסיפו מילים אלו לשם ביאור ("עלי תמר"). ואפשר שההוספה במשנה היא מהנוסח הבבלי של מסכת שקלים.

☆☆☆

הלכה ד (בדפוס התלמוד: המשך הלכה ג)

משנה

משנה זו מלמדת, שנחלקו חכמים, האם הכוהנים חייבים במחצית השקל.

אמר רבי יהודה (בר אלעאי, מגדולי התנאים בדור הרביעי): **העיד בן כוברי** (מחכמי הדור הראשון לתנאים) – מסר עדות על הלכה קדומה או נוהג קדום, **ביבנה** (עיר במישור החוף בדרום) – לפני החכמים בבית המדרש שביבנה, **שכל כהן שהוא שוקל** – שנותן מחצית השקל, **אינו חוטא** – כלומר, אף על פי שאין הכוהנים חייבים לשקול, כמו שמבואר בירושלמי להלן, מכל מקום, כוהן השוקל אינו חוטא.

אמר לו רבן יוחנן בן זכאי (גדול החכמים בדור הראשון לתנאים) – לבן כוברי: **לא כי** – אין הדבר כך, **אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא** – שהכוהנים חייבים במחצית השקל כשאר כל ישראל.

אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן – הכוהנים דורשים את הפסוק להלן על אודות עצמם, שהם למדים ממנו לעניין השקלים שלהם (המאמר "אלא שהכהנים דורשין" וכו' אינו של רבן יוחנן בן זכאי אלא של רבי יהודה): **"וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תְּהִיָּה, לֹא תֹאכַל"** (ויקרא